

การปรับตัวในการทำประมงภายหลังการออกพระราชกำหนดเรือประมง 2558:

กรณีศึกษาตำบลปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร

Adjustment of fishers after effectiveness of Fisheries Act,
B.E. 2558: A case study of Paknam Chumphon Subdistrict,
Mueang District, Chumphon Province

อรจิรา สงวนชาติ¹

Aonjira Sa-nguanchat

มาลี สบายยิ่ง²

Malee Sabaiying

Abstract

The aim of this article is to explore adjustment in fisheries after the Fisheries Act, B.E.2558 (A.D. 2015) came into force and affected owners of fishing boats and fishery workers in Paknam Chumphon

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ประเทศไทย

M.A., Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Songkhla, Thailand

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ประเทศไทย

Assistant Professor, Ph.D., Department of Educational Foundation, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus, Songkhla, Thailand

Corresponding Author: E-mail: mynameisyuyee@hotmail.com

(Received: 19 July, 2017; Revised: 27 December, 2017; Accepted: 10 January, 2018)

Subdistrict, Mueang District, Chumphon Province. For this qualitative study, data collection was conducted using non-participant observations and in-depth interviews with four owners of 30 gross ton fishing boats with surrounding nets (black nets) who had been in the fishery occupation for over three years, and five Thai and foreign fishery workers. Content analysis and descriptive analysis were performed.

The study found four aspects of adjustment adaptation as follows.

1) Physically, the fishing boat owner had to prepare equipment, health and safety on the boat which incurred additional expenses; specifying fishing days and non-working days for workers reduced the work time but it was advantageous for workers as they had more time to rest. 2) Self-conceptually, the fishing boat owner's expectation for income was lowered resulting in feeling discouraged, risky, and uncertain about the occupation, but it was good for workers because the law protected and made them feel safer. 3) In terms of the roles and duties, it was a duty of the owner of the fishing boat to look after everyone on the boat as the head who planned the work, and it was a duty of fishery workers to take orders from the head and to be able to do many types of work. 4) Interdependently, the owner of the fishing boat and fishery workers helped each other, talked together and looked after each other like family members; this could affect work and life while living together on the fishing boat.

Keywords: Adjustment, fishery workers, owners of fishing boats

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปรับตัวในการทำประมงภายหลังการออกพระราชกำหนดเรือประมง 2558 ต่อเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงที่ตำบลปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับเจ้าของเรือประมงประเภทเรืออวนล้อม (อวนดำ) ขนาดตั้งแต่ 30 ตันกรอสขึ้นไป และประกอบอาชีพเรือประมงมาแล้ว 3 ปีขึ้นไปจำนวน 4 คน แรงงานประมงไทยและต่างด้าวรวม 5 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย ได้แก่ เจ้าของเรือประมงต้องเตรียมอุปกรณ์สุขอนามัยและความปลอดภัยบนเรือซึ่งเสียค่าใช้จ่ายเพิ่ม การกำหนดจำนวนวันออกเรือ เวลาพักของแรงงานทำให้เวลาในการทำงานลดลง แต่มีผลดีต่อแรงงานประมงคือมีเวลาพักมากขึ้น 2) ด้านจิตใจ ได้แก่ เจ้าของเรือลดความคาดหวังต่อรายได้ที่น้อยลง ความท้อแท้ ความเสี่ยงและความไม่แน่นอนในอาชีพ แต่มีผลดีต่อแรงงานคือมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานทำให้แรงงานรู้สึกปลอดภัยในชีวิตมากขึ้น 3) ด้านบทบาทและหน้าที่ ได้แก่ เจ้าของเรือประมงต้องมีหน้าที่เป็นผู้ปกครองดูแลทุกคนบนเรือและต้องทำหน้าที่เป็นหัวหน้าในการวางแผนการทำงาน ส่วนแรงงานประมงทำได้หลากหลายหน้าที่ตามคำสั่งของหัวหน้า 4) ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทำให้เจ้าของเรือและแรงงานมีการช่วยเหลือ เกื้อกูล พุดคุย และดูแลกันเสมือนคนในครอบครัวซึ่งเป็นผลดีต่อการทำงานและการอยู่ร่วมกันบนเรือ

คำสำคัญ: การปรับตัว เจ้าของเรือประมง แรงงานประมง

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาธุรกิจประมงทะเลและการทำประมงทะเลจนสามารถติดอันดับหนึ่งในสิบของโลกที่มีผลผลิต

สูง และยังคงติดอันดับต้น ๆ ของผู้ส่งออกสินค้าประมงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยผลผลิตมวลรวมในสาขาประมงมีมูลค่า 98.9 พันล้านบาทและต่อมาในปี พ.ศ. 2551 ผลผลิตมวลรวมของประเทศในภาคประมงมีมูลค่า 105,977 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นนโยบายด้านการประมงที่เน้นการเพิ่มผลผลิตของปริมาณสัตว์น้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนภายในประเทศ นอกจากนี้การค้นพบแหล่งทำการประมงทะเลใหม่ ๆ ในน่านน้ำนอกอาณาเขตตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509 เป็นต้นมาก็ทำให้เกิดการขยายตัวด้านการลงทุนทำการประมงทะเลในภาคเอกชนมาก จึงมีการเปลี่ยนการใช้เครื่องมือจากเดิมที่ไม่มีประสิทธิภาพและต้องใช้แรงงานคนมากมาเป็นการประมงพาณิชย์ที่ลงทุนสูงใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการค้นหาฝูงปลาและจับสัตว์น้ำทะเลส่งผลให้เรือประมงเพิ่มขึ้นจำนวนมากอย่างรวดเร็วขนาดและกำลังแรงม้าของเครื่องยนต์ที่สามารถออกทำการประมงทะเลในระดับลึกมากขึ้นได้อีกด้วย (Marine Knowledge Hub, 2010) กิจกรรมประมงเกี่ยวข้องกับคนไทยจำนวนมากโดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่ชายฝั่ง จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีเนื้อที่ติดกับชายฝั่งทะเลอ่าวไทยด้านตะวันตกและมีศักยภาพการประมงอยู่ในระดับสูง ในแต่ละปีเจ้าของเรือประมงสามารถทำการประมงได้ประมาณ 8 - 10 เดือน (Marine Knowledge Hub, 2010) และมีท่าเทียบเรือหลายแห่ง โดยเฉพาะบริเวณตำบลปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง ซึ่งเป็นชุมชนประมงขนาดใหญ่และมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดชุมพร มีเรือประมงจดทะเบียนเพื่อทำการประมงทะเลทั้งหมดจำนวน 621 ลำ (Champhon Fisherman Office, 2010)

เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2557 กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกแถลงรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์หรือ Trafficking in Persons Report (TIP Report) ประจำปี พ.ศ. 2557 อย่างเป็นทางการ (Government Gazette, 2015) ประเทศไทยถูกปรับลดระดับลงไปอยู่ระดับ 3 หรือ Tier 3 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำสุดโดยให้เหตุผลว่าประเทศไทยไม่ยอมปฏิบัติตามมาตรฐานในการจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ ความพยายามบังคับใช้กฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ยังไม่มีประสิทธิภาพ ปลอมให้ผู้กระทำผิดได้รับการละเว้นโทษ และวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ได้มีคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความ

สงบแห่งชาติ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม 10/2558 เพื่อเป็นการจัดระเบียบเรือประมง เนื่องจากประเทศไทยได้รับการประกาศเตือนจากสหภาพยุโรปถึงการจำกัดให้มีมาตรการในการป้องกันยับยั้ง และขจัดการทำการประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IUU Fishing) ซึ่งหากไม่มีการแก้ปัญหาอย่างจริงจังภายในหกเดือนอาจมีผลกระทบต่อ การส่งออกสินค้าสัตว์น้ำของประเทศไทยในอนาคตและความมั่นคงของประเทศไทยในภาพรวม จึงได้จัดตั้ง “ศูนย์บัญชาการแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย” (Command Center for Combating Illegal Fishing) เรียกโดยย่อว่า ศปมผ. (CCCIF) เป็นศูนย์เฉพาะกิจขึ้นตรงกับนายกรัฐมนตรี เริ่มปฏิบัติการตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2558 เพื่อจัดระเบียบของผู้ประกอบอาชีพการทำประมงเพื่อให้ประเทศหลุดจากบัญชี “เทียร์ 3”

จากเหตุการณ์ข้างต้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับการทำประมง และมีการออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสาธารณสุข ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจรวมถึงด้านกฎหมายส่งผลกระทบต่อเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงซึ่งต้องปรับตัวเพื่อรองรับมาตรการดังกล่าว ในการปรับตัวของมนุษย์นั้น Roy and Andrews (1991, cited in Phoca, 2007, pp. 23 - 28) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการปรับตัว ว่าพฤติกรรมปรับตัวจะมีแบบแผนการปรับตัวด้านใดด้านหนึ่งหรือทั้ง 4 ด้านพร้อมกันคือ 1) การปรับตัวด้านร่างกาย เพื่อตอบสนองความต้องการความมั่นคงทางร่างกายและตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การออกกำลังกาย การมีกิจกรรมการพักผ่อน การขับถ่าย การป้องกันอันตรายของร่างกาย 2) ด้านจิตใจเป็นการปรับตัวเพื่อรักษาความมั่นคงทางจิตใจ เป็นความรู้สึกของตนเองเกี่ยวกับความเชื่อ ความคาดหวังและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยา 3) ด้านบทบาทหน้าที่ เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคม เป็นความคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งที่บุคคลควรกระทำเมื่ออยู่ในบทบาทหนึ่ง ๆ เป็นการกระทำของบุคคลในส่วนตัว

สัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ บุคคลจะต้องปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของตนและสังคม กำหนดไว้อย่าง 4) ด้านการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคม เป็นการดำรงรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เป็นอิสระไม่พึ่งพาผู้อื่นกับการพึ่งพาผู้อื่น ดังนั้นจากทฤษฎีของ Roy ที่กล่าวถึงการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สิ่งต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสนใจการปรับตัวของเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงเมื่อต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงในการประกอบอาชีพประมงว่าจะมีวิธีการรับมือหรือปรับตัวอย่างไร ซึ่งผลการศึกษานำไปประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงหรือแรงงานประมงในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการปรับตัวของเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงในด้านร่างกาย จิตใจ บทบาทและหน้าที่ การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ภายหลังจากออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ตำบลปากน้ำชุมพร อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีท่าเทียบเรือขนาดใหญ่จำนวนมากและประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับประมง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าของเรือประมงที่ประกอบอาชีพเรือประมงมาแล้ว 3 ปี ขึ้นไปจำนวน 4 คน แรงงานประมงไทยและต่างด้าวรวม 5 คน โดยเป็นเรือประมงประเภทเรืออวนล้อม (อวนดำ) ขนาดตั้งแต่ 30 ตันกรอสขึ้นไป เนื่องจากเป็นขนาดเรือที่กำหนดไว้ในคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม 10/2558 แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดีความ ให้ความหมายและการบรรยาย

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเด็นเกี่ยวกับการปรับตัวในด้านร่างกาย จิตใจ บทบาทและหน้าที่และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า การประกาศคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม 10/2558 ทำให้มีการตรวจสอบเกี่ยวกับเอกสารสำคัญต่าง ๆ เช่น ใบทะเบียนเรือ ใบอนุญาตใช้เรือ ใบประกาศนียบัตรคนใช้เครื่องจักรยนต์ชั้นหนึ่งพิเศษ ชำนาญการ ใบประกาศนียบัตรนายเรือของเรือประมง (ชำนาญงาน) ใบอนุญาตทำการประมง เป็นต้น ทำให้พบว่ามีเรือประมงทำผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก ทั้งเอกสารไม่ครบ เอกสารขาดการต่ออายุ การใช้เครื่องมือทำการประมงผิดกฎหมาย การใช้แรงงานเด็ก อายุต่ำกว่า 18 ปี รวมถึงการทำร้ายร่างกายแรงงานและการค้ามนุษย์ เนื่องจากการบังคับใช้มาตรการต่าง ๆ โดยเฉพาะเอกสารสำคัญประจำเรือและแรงงานจะต้องมีครบตามที่กฎหมายกำหนดจึงจะสามารถทำการประมงต่อได้ เช่น การทำสมุดคนประจำเรือ ทั้งแรงงานไทย และแรงงานต่างด้าวที่จะเปิดให้ทำเฉพาะวันพุธเท่านั้นและในบางครั้งเอกสารมีจำนวนไม่เพียงพอต่อจำนวนแรงงานที่จะทำ จึงทำให้เสียเวลาในการออกเรือและไม่สามารถออกเรือได้ตามกำหนด หรือประเด็นค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นเช่น การต่ออายุ ใบอนุญาตทำการประมงซึ่งจะวัดตามขนาดอวนของเรือแต่ละลำ ซึ่งเดิมเสียค่าใช้จ่ายอยู่ที่หลักพันแต่ปัจจุบันเพิ่มราคาเป็นหลักหมื่น ในเรื่องของอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ใช้ในการติดตามเรือ ที่จะต้องเปิดใช้งานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในบางครั้งเกิดจากระบบที่ขัดข้องและหากไม่สามารถตรวจสอบหรือชี้แจงเหตุผลได้จะมีการขึ้นบัญชีแจ้งเตือนและไม่สามารถทำการประมงได้ นอกจากนี้การเปิดขึ้นทะเบียนแรงงานที่ไม่แน่นอนและไม่ตรงต่อความต้องการของเจ้าของเรือ ส่งผลให้เจ้าของเรือไม่สามารถเลือกแรงงานที่ดี เหมาะสมมาทำงานได้ตามต้องการ

ในส่วนของกฎหมายคุ้มครองแรงงานซึ่งจะเป็นหลักประกันชีวิตและความปลอดภัยให้กับแรงงาน รัฐได้มีการกำหนดให้มีการทำสัญญาจ้างงานที่ชัดเจนและมีการทำบัญชีค่าจ้างโดยทุกคนจะต้องเซ็นชื่อยอมรับซึ่งหากแรงงานหรือเจ้าของเรือไม่ทำตามถือว่ามีความผิดตามกฎหมาย และหากแรงงานไม่มาทำงานตามนัด แรงงานก็จะไม่สามารถทำงานกับเรือลำอื่นได้เนื่องจากจะต้องได้รับการยินยอมจากนายจ้างเดิมเสียก่อน ประเด็นการขาดแคลนแรงงานนั้นส่งผลกระทบต่อเจ้าของเรือมากในปัจจุบันเพราะรัฐบาลมีระยะเวลาในการรายงานตัวแรงงานไม่เพียงพอและไม่ตรงกับช่วงที่ต้องการแรงงานจึงไม่สามารถทำงานได้ ส่วนประเด็นความปลอดภัยได้มีมาตรการกำหนดให้เจ้าของเรือจะต้องทำประกันสุขภาพให้กับแรงงานทุกคนบนเรือ และจะต้องมีถังดับเพลิงป้องกันกรณีไฟไหม้ รองเท้าหุ้มส้นกันลื่น รวมถึงเสื้อชูชีพสำหรับทุกคนบนเรือ

จากมาตรการต่าง ๆ ของรัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดการปรับตัวของเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงสามารถสรุปได้เป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. การปรับตัวของเจ้าของเรือประมง

1.1 การปรับตัวด้านร่างกาย ผลการศึกษาพบว่าเจ้าของเรือประมงมีการปรับตัวด้านร่างกายในการทำประมงหลังจากออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

1.1.1 ด้านสุขภาพ พบว่าเมื่อมีการออกพระราชกำหนดเรือประมง 2558 ทำให้มีจำนวนวันหยุด เวลาพักเพิ่มขึ้น ทำให้เจ้าของเรือมีเวลาพักผ่อนส่งผลให้สุขภาพร่างกายแข็งแรงและมีความพร้อมในการทำงานมากขึ้น สำหรับมาตรการเกี่ยวกับจำนวนแรงงานที่เหมาะสมกับจำนวนงาน ทำให้เจ้าของเรือประมงมีการปรับตัวโดยการหาแรงงานเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับปริมาณงาน

1.1.2 ด้านความสะอาด สุขอนามัยบนเรือ พบว่ามีมาตรการกำหนดให้ทุกคนบนเรือจะต้องผ่านการตรวจคัดกรองโรคเพื่อป้องกันการระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคติดต่อที่มากับแรงงานต่างด้าว ทำให้ปัจจุบันในเรือประมงต้องมียาสามัญประจำบ้าน รองเท้าหุ้มส้น รวมถึงความสะอาดของเรือ อุปกรณ์ทำครัว อาหาร ต้องมีความสะอาดและถูกสุขอนามัย โดยมีเจ้าหน้าที่จาก

กระทรวงสาธารณสุขมาตรวจอย่างสม่ำเสมอ หลังจากมีการปรับตัวตามมาตรการดังกล่าวพบว่าสามารถลดปัญหาโรคติดต่อต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.1.3 ด้านความปลอดภัย พบว่าเมื่อมีมาตรการกำหนดทำให้เจ้าของเรือต้องทำประกันภัยให้กับแรงงานทุกคนบนเรือ และต้องมีถังดับเพลิง รองเท้าหุ้มส้นกันลื่น รวมถึงเสื้อชูชีพสำหรับทุกคนบนเรือเพื่อลดอุบัติเหตุและใช้ในยามฉุกเฉิน

สรุปได้ว่า มาตรการของภาครัฐทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลให้เกิดการปรับตัวเกี่ยวกับสุขภาพ ความสะอาด สุขอนามัยและความปลอดภัย ผลการศึกษาพบว่า มาตรการที่ภาครัฐกำหนดยังไม่สามารถปฏิบัติตามหรือสามารถปรับตัวได้ทั้งหมด เนื่องจากอุปสรรคบางอย่างที่รัฐบังคับให้มันนั้นไม่สามารถใช้ได้จริงและไม่เหมาะสมกับการทำประมง เช่น เสื้อชูชีพและรองเท้าหุ้มส้นที่ส่งผลให้การทำงานบนเรือประมงไม่สะดวก แต่เจ้าของเรือประมงต้องซื้อไว้ในเรือเนื่องจากเป็นมาตรการที่กำหนดไว้และหากไม่มีจะทำให้ไม่สามารถทำการประมงได้ ส่งผลให้เจ้าของเรือประมงต้องปรับตัวทำตามมาตรการที่รัฐกำหนดและยอมเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ดังเช่นเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เตี้ยวันบนเรือต้องล้างให้สะอาด เสื้อชูชีพ ถังดับเพลิงต้องมีพร้อม เพราะเค้ามียาสาธารณสุขมาตรวจ”

(Auntnueng (alias), interview, October 24, 2017)

1.2 การปรับตัวด้านจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า เจ้าของเรือประมงมีการปรับตัวด้านจิตใจในการทำประมงหลังออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

1.2.1 ด้านความคาดหวังต่อรายได้ เนื่องจากอาชีพประมงเป็นอาชีพที่รายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากสภาพอากาศ ทรัพยากรที่ลดลง และมาตรการต่าง ๆ ที่เข้มงวดขึ้นทำให้เจ้าของเรือประมงบางรายขายเรือแล้วหันไปประกอบอาชีพอื่นเพราะรายได้ที่ลดลงมาก ส่วนเจ้าของเรือที่ยังประกอบอาชีพประมงอยู่นั้นก็ยังคงหวังว่าอาชีพประมงจะยังคงเป็นอาชีพที่จะสามารถเลี้ยงครอบครัวต่อไปได้ถึงแม้ว่ารายได้จะลดลงมากหรือในบางครั้งรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย

1.2.2 ด้านความท้อแท้ เนื่องจากในปัจจุบันมีมาตรการเกี่ยวกับการทำประมงเข้มงวดมากขึ้น และมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมากทำให้เกิดความท้อแท้ในการประกอบอาชีพบางรายต้องกู้ยืมเงินจากที่ต่าง ๆ เพื่อลงทุนซื้อเรือและยังต้องใช้เวลาอีกนานถึงจะสามารถปลดหนี้สินดังกล่าวได้ ทำให้เกิดความท้อแท้และกดดันในการประกอบอาชีพ

1.2.3 ด้านการแย่งแรงงาน แรงงานประมงเป็นกำลังสำคัญในการทำงานบนเรือประมง ปัจจุบันแรงงานประมงขาดแคลนมากขึ้นวิกฤตและบางรายไม่สามารถมาทำงานได้เนื่องจากนายจ้างเดิมไม่เซ็นชื่อยินยอม ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างเจ้าของเรือกันเอง ซึ่งการที่แรงงานประมงไม่เพียงพอส่งผลต่อปริมาณผลผลิตในการจับปลา รวมถึงส่งผลให้ไม่สามารถเลือกและคัดกรองแรงงานที่มีความประพฤติดีเข้าทำงานได้ ทำให้การพึ่งพาทาศัย เกื้อกูลในสังคมลดน้อยลง จึงส่งผลให้เจ้าของเรือเกิดความท้อแท้ในการทำงาน การดูแล และการอยู่ร่วมกับแรงงานที่ไม่ดี

1.2.4 ด้านความมั่นคงต่ออาชีพภายใต้ความเสี่ยง ความไม่แน่นอนของทรัพยากรที่ลดลง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่บีบรัดมากขึ้นทำให้เจ้าของเรือประมงหลายรายเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่นเนื่องจากไม่คุ้มกับการลงทุนทั้งทรัพย์สินและชีวิต นอกจากนี้เรือประมงยังมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการซ่อมบำรุงอยู่ตลอดเวลาทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง ทำให้รู้สึกว่าการประกอบอาชีพประมงนั้นไม่มั่นคง ไม่สามารถเลี้ยงครอบครัว และไม่คุ้มกับการเสี่ยงชีวิต

สรุปการปรับตัวด้านจิตใจได้ว่า เมื่อมีมาตรการเกี่ยวกับการประมงทำให้วิถีชีวิตในการประกอบอาชีพประมงเปลี่ยนไป และมีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันทำให้รายได้ลดน้อยลงมากเมื่อเทียบกับการประกอบอาชีพประมงก่อนหน้านี้ ประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้เกิดการปรับตัวเกี่ยวกับความคาดหวังจากรายได้ที่ลดลง ความท้อแท้ที่เกิดจากการบีบบังคับของกฎหมาย ปัญหาเรื่องแรงงานทะเลาะวิวาทและแรงงานไม่เพียงพอให้การทำงาน ซึ่งบางครั้งกรณีขาดแคลนแรงงานนั้นเกิดจากการแย่งแรงงานระหว่างเจ้าของเรือเอง และความมั่นคงของอาชีพที่มีความ

แล้วหันไปประกอบอาชีพอื่นแทน ส่วนเจ้าของเรือที่ยังยึดอาชีพประมงเป็นอาชีพหลัก นั้นก็ต้องปรับตัวโดยการปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อให้สามารถประกอบอาชีพประมงต่อไปได้ ดังเช่นเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“โห...นี่เสียไปไม่รู้เท่าไรแล้ว หมดไปหลายตั้งค์ ไม่ทำก็ได้ด้วยนะ ไม่ทำก็ออกเรือไม่ได้ เห้อ...ลำบากแล้วนะออกเรือเดี๋ยวนี๋ ยิ่งจับได้ไม่ดีนี่ไม่รู้จะคุ้มหรือเปล่า เผื่อ ๆต้องขายเรือกันมั่งแหละ”

(Auclesam (alias), interview, October, 25 2016)

“เรื่องลูกน้องตีกันนี่คือน่าเบื่อที่สุด เดี่ยวคนนู้นทะเลาะกับคนนี้อยู่หลายเรื่อง แล้วพม่ามันตีกันไม่ใช่เบา ๆหนา ลำบากเราต้องพาไปโรงพยาบาล เสียตั้งค์หล่ามันตีกันมันก็ทำงานด้วยกันไม่ได้ลำบากเรานี้ต้องหา ลูกน้องใหม่อีก” (Auclesee (alias), interview, October, 20 2016)

1.3 การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่าเจ้าของเรือประมงมีการปรับตัวของด้านบทบาทและหน้าที่ในการทำประมงภายหลังออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

1.3.1 บทบาทเจ้าของเรือประมง อาชีพประมงเป็นอาชีพที่ต้องใช้การลงทุนสูงและจะต้องใช้เงินในการซ่อมแซมเรือและอุปกรณ์ต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เจ้าของเรือประมงเองต้องมีเงินลงทุนมากพอที่จะหมุนเวียนในการใช้จ่ายสิ่งต่าง ๆ ทำให้การออกเรือทุก ๆ ครั้งต้องหาทำเลที่ดีโดยการอาศัยประสบการณ์ในการออกหาปลาให้คุ้มกับการลงทุนในแต่ละครั้ง และหากเจ้าของเรือประมงเป็นผู้ออกเรือเองในฐานะไตเรือด้วยแล้วซึ่งต้องมีบทบาทในการปกครองเหมือนกับการเป็นหัวหน้าครอบครัว

1.3.2 บทบาทหัวหน้า การประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรับผิดชอบสูงประกอบกับประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน เนื่องจาก

ทำงานบนความเสี่ยงและอันตรายอยู่ตลอดเวลา เจ้าของเรือประมงนอกจากต้อง
รับผิดชอบชีวิตและทรัพย์สินของตนเองแล้วยังต้องรับผิดชอบต่อและดูแลชีวิตของทุกคน
บนเรือ เจ้าของเรือประมงในฐานะหัวหน้าหรือนายจ้างยังมีหน้าที่สอนงานให้กับแรงงาน
และสอนภาษาไทยให้กับแรงงานต่างด้าวรวมถึงการดูแลเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับแรงงานอีก
ด้วย ทำให้ต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเนื่องจากต้องทำงานกับแรงงานต่างด้าว
และมีการปรับเปลี่ยนแรงงานอยู่เสมอเพื่อให้สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนเอง
ให้ดีที่สุด เช่นเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“คนเป็นไตเรือเหนื่อย ต้องรับผิดชอบต่อทุกอย่าง ทุกอย่างเราต้อง
ตัดสินใจเองทั้งหมด ใครว่าไม่เครียดล่ะ”

(Auntnueng (alias), interview, October 24, 2017)

1.4 การปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เจ้าของเรือประมง
มีการปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการทำประมงหลังออกพระราช
กำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

1.4.1 ด้านการพึ่งพาอาศัยในการทำงาน การออกพระราชกำหนด
เรือประมง พ.ศ. 2558 ส่งผลให้การควบคุมดูแลแรงงานง่ายขึ้นลดปัญหาการรับเงิน
ล่วงหน้าแล้วไม่มาทำงาน เพราะมีสัญญาจ้างงานที่ชัดเจน แต่เพิ่มภาระให้กับเจ้าของ
เรือในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ การทำประกันภัยให้กับแรงงานประมงทุกคนซึ่งเจ้าของเรือ
ในฐานะนายจ้างจะเป็นผู้ดูแลทั้งหมด

สรุปการปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ว่า ภายหลังจากออกพระราช
กำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวเกี่ยวกับการอยู่
ร่วมกันจากเดิมที่เจ้าของเรือและแรงงานมีความห่างเหินแต่ปัจจุบันเจ้าของเรือและแรงงาน
มีการช่วยเหลือเกื้อกูล และอยู่อาศัยกันแบบครอบครัวมากขึ้น ถึงแม้เจ้าของเรือจะต้องเสีย
เงินเพิ่มในเรื่องสวัสดิการของแรงงาน แต่จำเป็นต้องทำตามกฎหมายกำหนดไว้เพื่อให้
สามารถประกอบอาชีพประมงต่อไปได้ ดังเช่นเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เราไม่ช่วยแล้วใครจะช่วยล่ะ มันมาอยู่ที่นี่ก็ไม่ใช่มีใคร บางคนอยู่จน มีลูกพอลูกจะเกิดก็ต้องขอช่วยเราอยู่คืนนั้นแหละ”

(Auclesam (alias), interview, October 25, 2016)

“ก็เหมือนมีลูกเพิ่มมาอีกก็ลำบากกว่าคนแหละ ดูแลมันทุกอย่าง”

(Auntnueng (alias), interview, October 24, 2017)

2. การปรับตัวของแรงงานประมง

2.1 การปรับตัวด้านร่างกาย ผลการศึกษาพบว่า แรงงานประมงมีการปรับตัวด้านร่างกายในการทำประมงภายหลังจากออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

2.1.1 ด้านเวลาพักและวันหยุดที่เพิ่มขึ้น พบว่าเมื่อมีการปรับตัวตามมาตรการดังกล่าวแล้วทำให้แรงงานประมงมีเวลาพักระหว่างทำงาน และวันหยุดที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลดีทำให้แรงงานประมงมีร่างกายที่พร้อมในการทำงาน

2.1.2 ด้านแรงงานทำงานหนักน้อยลง พบว่าเมื่อมีมาตรการเกี่ยวกับความเหมาะสมของงานต่อจำนวนแรงงาน ทำให้แรงงานประมงทำงานที่ไม่น่าหนักจนเกินไปและไม่ถูกเอาเปรียบแรงงาน มีผลดีต่อสุขภาพร่างกายของแรงงาน

2.1.3 ด้านโรคติดต่อ การทำประกันภัย และการรักษาพยาบาล พบว่าหลังจากมีมาตรการกำหนดให้มีการตรวจคัดกรองโรคทำให้ลดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพได้มาก รวมทั้งมาตรการการทำประกันภัยสำหรับแรงงานทำให้มีการตรวจสุขภาพของแรงงานทุกปี และการรักษาพยาบาลที่ครอบคลุมมากขึ้นโดยเฉพาะแรงงานต่างด้าว ทำให้แรงงานเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลมากขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สรุปการปรับตัวด้านร่างกายของแรงงานประมงได้ว่า เมื่อรัฐบาลมีการกำหนดมาตรการเกี่ยวกับเวลาพัก วันหยุดของแรงงาน และความเหมาะสมในการทำงานของแรงงาน และด้านโรคติดต่อ การทำประกันภัย และการรักษาพยาบาล มาตรการดังกล่าวทำให้แรงงานมีการปรับตัวโดยการดูแลตัวเองมากขึ้นเนื่องจากแรงงานจะต้อง

ผ่านการตรวจคัดกรองโรคก่อนทำงานทุกคน และทำให้แรงงานรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน ดังเช่นเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“เวลาเป็นแผลไต่พาไปหาหมอที่โรงพยาบาล ไต่จ่ายด่างก็ให้หมด”

(A (thai) (alias), interview, February 5, 2017)

2.2 การปรับตัวด้านจิตใจ ผลการศึกษาพบว่า แรงงานประมงมีการปรับตัวด้านจิตใจในการทำประมงภายหลังจากออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

2.2.1 ด้านแรงงานถูกทำร้ายร่างกาย เอารัดเอาเปรียบ และไม่เท่าเทียม แรงงานในอดีตมีการถูกทำร้ายร่างกาย เอารัดเอาเปรียบมาก และไม่มีความเท่าเทียม ทำให้แรงงานไม่ได้รับการดูแล มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี และการค้ามนุษย์ ปัจจุบันการใช้แรงงานประมงทะเลมีกฎหมายแรงงานประมงควบคุมดูแล ซึ่งส่งผลดีต่อแรงงาน

2.2.2 ด้านการทะเลาะวิวาทของแรงงานประมง ที่ผ่านมาปัญหาการทะเลาะวิวาทระหว่างแรงงานประมงด้วยกันยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้เท่าที่ควร เนื่องจากแรงงานมีการเปลี่ยนเรือไปเรื่อย ๆ ไม่แน่นอนและขึ้นอยู่กับเจ้าของเรือแต่ละคนด้วย แต่เมื่อมีมาตรการคุ้มครองแรงงานทำให้แรงงานรู้สึกได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น มีกำลังใจในการทำงาน และประพฤติดีตัวดีขึ้น

2.2.3 ด้านแรงงานขโมยปลา เมื่อรัฐมีมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการลงโทษและการจับกุมทำให้แรงงานไม่กล้าขโมยปลาไปขาย ส่งผลให้แรงงานมีรายได้น้อยลง ทำให้แรงงานประมงมีการปรับตัวพยายามประพฤติดีตัวให้ดีขึ้น ไม่เกียจงาน เพื่อให้สามารถทำงานหาเงินเลี้ยงชีพและครอบครัวต่อไปได้ เพราะกฎหมายในปัจจุบันนี้มีความเข้มงวดมาก เครื่องครี๊ด และหากแรงงานไม่ทำตามที่กำหนด จะไม่มีสิทธิทำงานต่อไปได้หรือบางรายหากเป็นแรงงานต่างด้าวก็จะต้องถูกส่งตัวกลับประเทศและยกเลิกใบอนุญาตทำงาน แต่หากทำตามที่กฎหมายกำหนดแล้วแรงงานก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ผมเคยขโมยปลาเถ่าแก่ไปขาย แล้วเถ่าแก่จับได้แต่เพื่อนอีกคน
มันหนีเอาตัวรอดไปได้ ผมเลยฟ้องเถ่าแก่ มันก็เลยมาตีผม
ผมอยากไปออกเรือลำอื่นแต่ไปไม่ได้”

(B (myanmar) (alias), interview, February 10, 2017)

“พม่าบางที่มันแอบหลบอยู่บนแป้น ใต้ให้ผมไปเรียก เรียกแล้วก็ไม่ตื่น
ผมถีบเกือบพลัดน้ำ เราทำงานเหนื่อย มันไม่มาช่วยมันเอาเปรียบ
แล้วจะเป็นคนเดิม ๆ ที่มีปัญหา บางที่อยากออกลำอื่นนะพี่ แต่ว่า
เกรงใจใต้ แก่ตีกับผมอย่างแรง ๆ แล้วถึงสัญญาก็ยังไม่หมด

(C (thai) (alias), interview, February 5, 2017)

สรุปการปรับตัวด้านจิตใจของแรงงานประมงหลังจากมีการออกมาตรการ
คุ้มครองแรงงานคือ ทำให้แรงงานรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในการทำงานมากขึ้นจากเดิม
ที่แรงงานมักถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง ถูกทำร้ายร่างกาย และมีการค้ามนุษย์ แต่ทำให้
แรงงานมีรายได้น้อยลงเนื่องจากไม่สามารถขโมยปลาไปขายหารายได้เพิ่มได้อีกเพราะ
กลัวการจับกุม ทำให้แรงงานเกิดการปรับตัวในเรื่องของความพึงพอใจในตนเองและ
พุ่มเพื่อน้อยลง เพื่อที่สามารถทำงานต่อไปได้เพราะมีความจำเป็นต้องเลี้ยงครอบครัว
และส่งเงินกลับบ้านที่ประเทศเมียนมาเป็นต้น

2.3 การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ ผลการศึกษาพบว่าแรงงาน
ประมงมีการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ในการทำประมงภายหลังจากออกพระราช
กำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

2.3.1 บทบาทลูกจ้าง การเป็นลูกจ้างเรือประมงจะต้องมีความอดทน
สูง ทำงานตอนกลางคืน และทำงานกับสิ่งสกปรก ในบางครั้งอาจรู้สึกท้อแท้บ้าง แต่ใน
บทบาทลูกจ้างแล้วจะต้องเชื่อฟังคำสั่งของนายจ้าง ผลการศึกษาพบว่าแรงงานประมง
ในปัจจุบัน ต้องมีความกระตือรือร้นในการทำงาน และสามารถทำงานได้ทุกอย่างตามที่

นายจ้างสั่ง เนื่องจากปัจจุบันแรงงานประมงขาดแคลนมาก หากแรงงานคนใดสามารถทำงานได้คุ้มที่สุดคนนั้นจะยิ่งได้รับเงินค่าจ้างมาก

2.3.2 บทบาทเพื่อนร่วมงาน การทำงานบนเรือประมงเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความอดทนสูง ทำงานหนัก และต้องพบกับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างที่เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ และต้องอยู่ในการควบคุมดูแลของนายจ้างที่แตกต่างกัน รวมถึงภาษาที่ไม่คุ้นชินทำให้แรงงานต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุดเพื่อให้สามารถหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไปได้ ดังเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“อยู่ที่นี้มานานแล้วครับ บางคนก็เบาบางคนก็ไม่เก ก็ไม่ยุ่งต้องยุ่งด้วย แต่ถ้าทนไม่ไหวก็จะบอกไต่ครับ”

(F (myanmar) (alias), interview, February 13, 2017)

สรุปการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ของแรงงานประมงได้ว่า เมื่อรัฐมีมาตรการต่าง ๆ ที่เข้มงวดทำให้แรงงานประมงมีการปรับตัวในการทำงานคือเชื่อฟังและปฏิบัติตามที่นายจ้างบอก เหมือนกับนายจ้างเป็นพี่เป็นน้อง ทำให้สามารถลดปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาขโมยปลา การเอาไรต์เอาเปรียบแรงงาน ระหว่างเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงได้มาก

2.4 การปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ผลการศึกษาพบว่า แรงงานประมงมีการปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการทำประมงภายหลังจากออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ดังนี้

2.4.1 การพึ่งพาอาศัยในยามเดือดร้อน จากการออกมาตราการต่าง ๆ รวมถึงมาตรการคุ้มครองแรงงาน ทำให้การดำรงชีวิตของแรงงานปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น และได้รับการดูแลจากนายจ้างมากขึ้นกว่าก่อน รวมถึงการช่วยเหลือ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าประกันตัว เป็นต้น สรุปได้ว่า มาตรการที่รัฐบาลกำหนดทำให้แรงงาน

ประมงเชื่อฟังเจ้าของเรือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างแรงงานงานและเจ้าของเรือ
ในทางที่ดีขึ้น ดังเช่นเสียงสะท้อนจากผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“ตอนขาเจ็บ ไตพาไปโรงพยาบาล ไตไปเยี่ยมแล้วก็ให้ตั้งค้กับเมียผมทุกวันครับ”

(C (myanmar) (alias), interview, February 7, 2017)

สรุปการปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของแรงงานประมงได้ว่า
เมื่อรัฐกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เข้มงวดขึ้น ทำให้เจ้าของเรือประมงต้องให้การดูแลเอา
ใจใส่ ช่วยเหลือแรงงานเป็นอย่างดีทำให้แรงงานประมงมีการปรับตัวในทางที่ดีขึ้น
ช่วยเหลือเกื้อกูล ช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าของเรือเป็นการตอบแทนมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า การออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 มีส่วนทำ
ให้เกิดส่งผลกระทบต่อทั้งด้านดีและไม่ดีต่อเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงและ
นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ รวมถึงการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในการประกอบอาชีพ
ประมงภายใต้กฎเกณฑ์ และมาตรการต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้นซึ่งแตกต่างกันออกไปทั้งด้าน
ร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านบทบาทและหน้าที่ และด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนี้

ด้านร่างกาย หลังจากมีการเพิ่มมาตรการเกี่ยวกับการเพิ่มชั่วโมงพักและ
วันหยุดส่งผลดีต่อทุกคนบนเรือโดยเฉพาะแรงงานเพราะทำให้มีเวลาพักผ่อนมากขึ้น
และมีความพร้อมในการทำงานมากขึ้นแต่ส่งผลกระทบต่อเจ้าของเรือประมงเพราะทำ
ให้จำนวนวันออกเรือน้อยลง ประกอบกับความไม่แน่นอนของสภาพอากาศและสภาพ
น้ำ ส่วนประเด็นการเข้มงวดเกี่ยวกับการตรวจโรคแรงงานนั้นสามารถช่วยลดการ
แพร่กระจายโรคและโรคติดต่อได้จริง ทำให้เจ้าของเรือประมงจำเป็นที่จะต้องปรับตัว
เกี่ยวกับการรับแรงงานเข้าทำงานโดยจะต้องพาแรงงานไปตรวจคัดกรองโรคก่อนที่จะ
ทำการจดทะเบียนแรงงาน ปรับเปลี่ยนและวางแผนเวลาในการทำงานโดยมีการจด
บันทึกเวลาทำงานและเวลาพัก ปรับเปลี่ยนโดยการดูแลความสะดวก สุขอนามัยและ

ความปลอดภัย เช่น มีเชื้อซูชิฟ กล่องยาสามัญประจำบ้าน รองเท้าหุ้มส้น และอุปกรณ์ทำครัวที่สะอาด เป็นต้น ให้ถูกต้องตามที่มาตรการกำหนดไว้ทั้งนี้เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพประมงต่อไปได้ เนื่องจากจะมีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ในส่วนของแรงงานจากมาตรการที่รัฐบาลกำหนดมานั้นทำให้แรงงานมีเวลาพักผ่อน และมีเวลาให้ครอบครัวมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แรงงานยังมีการปรับตัวเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ดีขึ้น เนื่องจากจะต้องผ่านการตรวจคัดกรองโรคก่อนจะได้รับการจดทะเบียนแรงงานทำให้แรงงานมีความจำเป็นและเห็นความสำคัญของการดูแลสุขภาพมากขึ้น รวมถึงมีเลิกสุรา ดูแลความสะอาด สุขอนามัย และหันไปใช้บริการโรงพยาบาลในการรักษาพยาบาลมากขึ้น ต่างจากเดิมที่จะเลือกทานยาที่ซื้อเองตามร้านขายยาซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (1991, cited in Phoca, 2007, pp. 23 - 28) กล่าวว่า การปรับตัวทางด้านร่างกาย เป็นการปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการความมั่นคงทางสรีระเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การออกกำลังกาย การมีกิจกรรมการพักผ่อน การขับถ่าย การป้องกันอันตรายของร่างกาย การควบคุมสมดุลของร่างกาย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yeera, 2009) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของแรงงานพม่าในเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การพักผ่อนของผู้ใช้แรงงานในวันหยุดคือ ไปเที่ยวห้างหรือซื้อของที่ตลาด หรือไปหาเพื่อน และการนั่งคุยกับเพื่อน มีกิจกรรมในชุมชนที่จัดขึ้นซึ่งเป็นการผ่อนคลายจากความเหน็ดเหนื่อย และการสร้างความสบายใจให้ตัวเองของแรงงานพม่า ถือเป็นรูปแบบของกระบวนการการปรับตัวแบบบูรณาการ

ด้านจิตใจ พบว่าหลังจากมีการออกมาตรการดังกล่าวเกี่ยวกับความเข้มงวด ความถูกต้องนั้น มีส่วนช่วยในการลดการทะเลาะวิวาทของ การแย่งแรงงานของเจ้าของเรือประมง เนื่องจากมาตรการรวมถึงเจ้าหน้าที่ที่มีการตรวจสอบอย่างละเอียด เข้มงวด และจริงจังมากขึ้น ทำให้การประกอบอาชีพประมงนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เจ้าของเรือประมงมีการปรับตัวเกี่ยวกับความคาดหวังต่อรายได้ที่ลดลง เนื่องจากทรัพยากรที่ลดลงและมาตรการต่าง ๆ ที่เข้มงวดขึ้น ความท้อแท้ในการเผชิญและต่อสู้

กับอุปสรรคในการทำงานที่มากขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายที่มีมากขึ้น แต่ในทางตรงข้ามรายได้กลับลดน้อยลง ความล่าช้าในการทำเอกสารซึ่งส่งผลต่อการออกเรือ รวมถึงการการแย่งแรงงานเนื่องจากแรงงานประมงขาดแคลน ไม่เพียงพอต่อความต้องการและความเหมาะสมกับงานตามที่รัฐบาลกำหนด และความมั่นคงต่ออาชีพภายใต้ความไม่แน่นอนของทรัพยากรที่ลดลงและกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่บีบรัดมากขึ้น ทำให้เกิดความห่อเหี่ยว ความกังวล และเกิดความไม่มั่นคงในอาชีพ แต่เนื่องจากเจ้าของเรือประมงส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับประถมซึ่งยากในการสมัครงานอื่นได้ จึงปรับตัวโดยการลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ประหยัดและออมเงินมากขึ้น ในส่วนของแรงงานประมงหลังจากมีการออกมาตรการคุ้มครองแรงงานทำให้แรงงานรู้สึกปลอดภัยและมั่นคงในการทำงานมากขึ้นจากเดิมที่แรงงานมักถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง ถูกทำร้ายร่างกาย และมีการค้ามนุษย์ ซึ่งเป็นผลดีต่อสภาพจิตใจและความเชื่อมั่นในการทำงานของแรงงาน แต่มาตรการดังกล่าวทำให้แรงงานมีรายได้ลดลงเนื่องจากมีมาตรการเกี่ยวกับความสามารถในการขายปลาเนื่องจากแรงงานประมงในเขต ตำบลปากน้ำชุมพรนั้นมีนิสัยชอบขโมยปลาไปขายเพื่อหารายได้เพิ่ม แต่เมื่อมีมาตรการจับกุมแรงงานที่นำปลาไปขายทำให้แรงงานไม่กล้าฝ่าฝืน และกลัวการจับกุม นอกจากนี้ในวันหยุดจะไม่สามารถหารายได้พิเศษจากการทำงานอย่างอื่นได้เนื่องจากติดสัญญาจ้างงานและบัตรประจำตัวจะอยู่กับเจ้าของเรือเท่านั้น ทำให้ไม่มีใครเสี่ยงที่จะทำ ส่งผลให้แรงงานมีรายได้ลดลงอย่างมาก และเกิดความท้อใจ ทำให้แรงงานเกิดการปรับตัวในเรื่องของความพึงพอใจในตนเอง และพุ่มพวยน้อยลง เพื่อที่สามารถทำงานต่อไปได้เพราะมีความจำเป็นต้องเลี้ยงครอบครัวและส่งเงินกลับบ้านที่ประเทศเมียนมา เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Praditsil, 2016) ได้ศึกษาผลกระทบและมาตรการแก้ไขทางกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในเขตจังหวัดจันทบุรี: การศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายก่อนและหลังประกาศนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ พบว่า การจ้างแรงงานกัมพูชาเป็นมือบทางการเมือง หลัง คสช.เข้ามา มีผลกระทบน้อยลงเนื่องจากก่อน คสช. จะเข้ามาการจ้างแรงงานกัมพูชามาเป็นมือบทางการเมืองจะแทบไม่ปรากฏ เพราะ

จุดประสงค์หลักของแรงงานคือการเข้ามาขายแรงงานและส่งเงินกลับบ้านมากกว่า และไม่ยากทำตัวผิดกฎหมายภายหลังการเข้ามาของ คสช.ที่มีการปราบปรามแรงงานผิดกฎหมายอย่างหนัก ยิ่งเป็นผลให้แรงงานมีความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะรับจ้างกระทำความผิดทางการเมือง ดังนั้น แรงงานดังกล่าวจึงหลีกเลี่ยงการกระทำผิดหรือร่วมขบวนการทางการเมือง อันจะส่งผลต่อการถูกปราบปรามจากเจ้าหน้าที่รัฐ

ด้านบทบาทและหน้าที่ พบว่าเมื่อมีการออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ทำให้เกิดการปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่ในการทำประมงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การทำงานมีเพียงสถานะลูกจ้างและนายจ้างเท่านั้น ต่างคนต่างอยู่และจะใช้ชีวิตร่วมกันได้พูดคุย มีปฏิสัมพันธ์ในช่วงเรือออกเท่านั้น แต่ในปัจจุบันทั้งนายจ้างและลูกจ้างจะต้องจะต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากนายจ้างแบบเดิม ๆ มาเป็นนายจ้างที่เปรียบเสมือนหัวหน้าครอบครัวที่มีหน้าที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัว อบรม และคอยช่วยเหลือในเวลาที่มีปัญหา เดือดร้อน และต้องการความช่วยเหลือ ส่วนแรงงานจะมีการปรับตัวเกี่ยวกับอุปนิสัย ทัศนคติ เชื้อพียงและปฏิบัติตามที่นายจ้างบอก เสมือนกับนายจ้างเป็นพี่เป็นน้อง ทำให้ในปัจจุบันออกมาตราการดังกล่าวสามารถลดปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาขโมยปลา การเอารัดเอาเปรียบแรงงาน ระหว่างเจ้าของเรือและแรงงานได้มาก นอกจากนี้แรงงานเองยังมีการปรับตัวเกี่ยวกับการอาศัย อาหารการกิน การรักษาความสะอาดและประเพณีต่าง ๆ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานและคนในชุมชนได้ดียิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phetkeaw, 2006) ที่ศึกษาเรื่องการปรับตัวของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าเสียสายมอญ พบว่าชาวมอญสามารถปรับตัวด้านเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ทั้งการปรับตัวในเรื่องการประกอบอาชีพและการปรับตัวเรื่องค่าใช้จ่าย โดยสามารถเรียนรู้ทักษะการทำงานได้อย่างรวดเร็ว ทำงานได้ดี สามารถส่งเงินกลับไปให้ครอบครัวในประเทศพม่าได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (1991, cited in Phoca, 2007, pp. 23 - 28) กล่าวว่า การปรับตัวด้านบทบาทและหน้าที่เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคม เป็นความคาดหวังเกี่ยวกับสิ่งที่บุคคลควรกระทำเมื่ออยู่ในบทบาทหนึ่ง ๆ การกระทำนี้

เป็นการกระทำของบุคคลในส่วนที่สัมพันธ์กับบุคคลอื่นบทบาทของบุคคลในแต่ละสังคมจะแตกต่างกันออกไปทั้งนี้จะต้องปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ของตนและสังคมกำหนดไว้อย่างเหมาะสมโดยแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมตามบทบาทคือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกถึงการปฏิบัติหน้าที่ที่สังคมกำหนด และพฤติกรรมแสดงเจตคติคือพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกจากทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดของตน

ด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน พบว่าเมื่อมีการออกพระราชกำหนดเรือประมง พ.ศ. 2558 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน โดยเฉพาะเรื่องการทำงาน และการอยู่ร่วมกัน มาตรการที่รัฐบาลกำหนดส่งผลให้การควบคุมดูแลแรงงานง่ายขึ้นลดปัญหาการรับเงินล่วงหน้าแล้วไม่มาทำงาน เพราะมีสัญญาจ้างงานที่ชัดเจน แต่เพิ่มภาระให้กับเจ้าของเรือในเรื่องสวัสดิการต่าง ๆ การทำประกันภัยและอุปกรณ์ความปลอดภัยให้กับแรงงานซึ่งเจ้าของเรือในฐานะนายจ้างจะเป็นผู้ดูแลทั้งหมด ส่วนแรงงานประมงนั้นมีการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น และช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับเจ้าของเรือ เนื่องจากรู้สึกว่าคุณเองได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าของเรือเป็นอย่างดี ทำให้แรงงานรู้สึกปลอดภัยและอยากทำงานมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ (Yeera, 2009) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของแรงงานพม่าในเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า แรงงานชาวพม่าไม่เคยสร้างปัญหาหรือความเดือดร้อนใด ๆ ให้แก่ชุมชน ให้ความช่วยเหลือกับคนในชุมชน มีการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนได้ตามประเพณีในชุมชนจัดขึ้น อาศัยอยู่ในชุมชนด้วยความสงบเรียบร้อย มีความตั้งใจเรียนรู้และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมของคนในชุมชนเหมือนเป็นส่วนหนึ่งในชุมชน และสอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (1991, cited in Phoca, 2007, pp. 23 - 28) การปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นการปรับตัวเพื่อความมั่นคงทางสังคมเช่นกัน การพึ่งพาระหว่างกันเป็นการดำรงรักษาความสมดุลระหว่างการที่เป็นอิสระไม่พึ่งพาผู้อื่นกับการพึ่งพาผู้อื่นการปรับตัวด้านนี้จะเกี่ยวข้องกับความเต็มใจและความสามารถที่จะรัก นับถือและยกย่องผู้อื่น ตลอดจนการยอมรับและการตลอดสนองความรักนับถือ และการยกย่องจากผู้อื่น ผู้อื่นที่กล่าวในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีมาตรการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในราคาที่เป็นธรรมสำหรับการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว การให้แรงงานประมงทำบัตรประกันสังคม การกำหนดระยะเวลาจดทะเบียนแรงงานประเภทนี้ให้เหมาะสม

1.2 ควรจัดให้มีการให้ความรู้เรื่องการประกันสังคมแก่แรงงานต่างด้าว

1.3 ควรจัดหาแรงงานสำรอง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และคัดเลือกแรงงานที่มีพฤติกรรมดี เพื่อลดปัญหาการทะเลาะวิวาทในการทำงานของผู้ใช้แรงงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเจ้าของเรือประมงและแรงงานในจังหวัดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยทั้งหมด เพื่อจะได้เห็นผลกระทบและการปรับตัวในภาพรวมของด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้แต่ละจังหวัดที่ติดกับทะเลฝั่งอ่าวไทยก็ยังมีความแตกต่างกันในตัวแปรที่เกี่ยวกับผลกระทบของเจ้าของเรือประมงและแรงงาน เช่น สัญชาติของแรงงาน วิถีชีวิตของเจ้าของเรือประมงที่แตกต่างกัน ขนาดของกิจการหรือลักษณะของแรงงานในการทำประมง การค้าและอุตสาหกรรม

2.2 ควรมีการศึกษาแรงงานประมงต่างด้าวที่เป็นสัญชาติอื่น นอกจากเมียนมา เช่น กัมพูชา ลาว เพื่อเปรียบเทียบการปรับตัวว่ามีความแตกต่างหรือเหมือนกันอย่างไร เนื่องจากปัจจัยทางด้านลักษณะจิตใจ อุปนิสัย ทัศนคติ ของแรงงานแต่ละสัญชาติ อาจจะมี ความแตกต่างกัน

2.3 ควรมีการศึกษาผลกระทบและการปรับตัวของเจ้าของเรือประมงและแรงงานประมงในเขตพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันที่มีการทำการประมงพาณิชย์ เพื่อให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนมากขึ้น

References

- Chumphon Marine Fisheries Office. (2015, December 5). *Statistics of fishing boats*. Retrieved from <http://www.fisheries.go.th>. [in Thai]
- National Council for Peace and Order. (2015, December 5). *Illegal, unreported and unregulated fishing: IUU fishing 10/2558*. <http://www.ratchakitcha.soc.go.th>. [in Thai]
- National Security Agency. (2016, November 16). *Marine knowledge hub*. <http://www.mkh.in.th>. [in Thai]
- Paknam Chumphon Municipality. (2016, November 16). *Sea and culture*. <http://www.paknumchumphon.go.th>. [in Thai]
- Pasook. (1987). *Sea fishing in Thai waters*. (2nd ed.). Bangkok: Southeast Asian Fisheries Development Center Press. 324-332. [in Thai]
- Phetkeaw. (2006). *Ethnic Mons migrant worker's life adaptation: A case study of workers in rubber tree farming in Surathani Province*. Master Thesis in Sociology and Anthropology Sociology. Thammasat University. [in Thai]
- Phoca. (2007). *Adjustment social support and quality of life of migrant workers at Bo Phloi District, Kanchanaburi Province*. Master's thesis in Science (Social Psychology), Faculty of Social Sciences. Kasetsart University. Bangkok. [in Thai]
- Praditsil, (2016). *Impact and legal resolution measures concerning Cambodian immigrant workers of Chanthaburi Province: A comparative study of legal measures between pre and post*

promulgation of National Council for Peace and Order Policy,
Research Methodology & Cognitive Science. 14(1), 132. [in Thai]
Yeera. (2009). *Social adjustment of Burmese laborers in Kho Kred,
Nontaburi Province*. Master's thesis, Social Development College
Chandrakasem Rajabhat University, Bangkok. [in Thai]